

Kniha Kazatel a etika

příspěvek Tylera Atkinsona k teologii práce

Mgr. Pavel Cedivoda

Vedoucí práce: doc. Filip Čapek, Ph.D.

Studijní program: Teologie

Představení: Předložená práce o celkem 57 stranách pojednává tematiku etiky starozákonní knihy Kazatel na pozadí nedávno vydané knihy T. Atkinsona *Singing at the Winepress: Ecclesiastes and Ethics of Work* (2015). Cedivoda v úvodu nahlašuje, že jedním z jeho cílů je rehabilitace Kazatele, pokud je tato kniha vnímána jako dílo s temným viděným skutečnosti. První kapitola pojedná *Etiku Starého zákona* (s. 13-24) obecněji, všímá si vývoje v rámci starozákonní vědy, jejího zpočátku zdráhavého postoje k tematizaci etiky jako takové i toho, že kniha Kazatel je využívána jako zdroj etického diskurzu velmi málo, pokud vůbec. Cedivoda spolu s Atkinsonem v této kapitole představuje významné badatele, jakými jsou např. W. C. Kaiser, Jr., Ch. J. H. Wright, J. Rogerson, E. Otto, W. Janzen, C. Rodd nebo J. Barton. V podkapitole *Teologická etika* (s. 20-23) se výše uvedená skutečnost, tedy že Kazatel přichází v etické rozpravě „jako zdrojový materiál“ (s. 23) zkrátka, dokladuje detailněji s pomocí dalších autorit bádání; zde již nejenom starozákonního (viz např. B. Häring, S. Hauerwas ad.). Podle Cedivody je to zarážející a podobně se vyjadřuje i Atkinson, pro něhož je to překvapivé, protože prý bylo na narativní rámeček knihy Kazatel upozorněno již v půlce sedmdesátých let 20. století.

Druhá kapitola nazvaná *Důvod přehlížení knihy* (s. 25-32) pojednává příčiny, proč se Kazateli nedostává v rámci etiky místa. Autor zmiňuje důvody formální (knihy není koherentní; otázka, co je z dílny Kazatele, co převzatá tradice apod.) a dále pak důvody teologické, kdy se ukazuje, že sledovaná starozákonní kniha je 'nekompatibilní' co do možných etických sdělení nejen s další mudroslovnou literaturou, ale také – a především – s učením o stvoření v rámci Starého zákona jako takového. Problém je, nebo spíše především ve starším bádání byl, učení o stvoření, zde v kontextu přirozené teologie, která byla ve vleku barthianské distinkce náboženství versus víra anatematizována jako nepřiměřená předmětu teologie Starého zákona. Cedivoda zde uvádí z dějin disciplíny známou revizi v podání von Rada a jeho *Weisheit Israels* a další již vůči sapienciální literatuře vlídnější postoj v rámci starozákonní disciplíny. Zde si

oponent troufá povzdechnout nad tím, že Atkinson tak trochu bojuje na již zarostlých bojištích, kde důležité bitvy proběhly před řadou desetiletí, což dokladují 'metry' kvalitní referenční literatury k tomuto tématu. Zbývající část kapitoly nazvaná *Kazatel a věci poslední* (s. 28-31) si všímá diskuze, kterou Atkinson rozvíjí v kritickém rozhovoru s O'Donovanem, Bartholomewem a Brownem a jejich pojetím Kazatelovy eschatologie, která je co do nálezu téměř absentní, popř. je co do výpovědi „chudá“ (s. 29). Atkinson sám, jak Cedivoda konstatuje, chce tento deficit, který považuje i za deficit tří zmíněných interpretů spíše než problém Kazatele samotného, revidovat s pomocí tematizace času, jenž není nutně jen časem cyklickým (k tomu srov. s. 31). Východiskem k tomu je mu interpretace Kaz 1,9-10 jako výzvy k odhalení nového (tak v. 10, dále viz k témuž s. 45-46). Zde si myslím se Atkinson mýlí a nechápe dobře rétoricky vystavěnou argumentaci kapitoly jako celku (a možná i knihy jako takové). Tato kritika nicméně nepadá na konto bakalářské práce, ale díla, o němž Cedivoda referuje.¹

Ve třetí kapitole *Šest námětů k etickým úvahám* (s. 33-40) práce uvádí Atkinsonovy úvahy směřující k šesti tématům, jež jsou podle autora relevantní pro eticko-teologický diskurz, tj. pro pozitivní zhodnocení etiky knihy jako takové. Jedná se o (a.) postavu krále Šalomouna, (b.) pojem *hevel*, (c.) perecepci a epistemologii, (d.) kult, ekonomiku a politiku, (e.) čas a (f.) o motiv *carpe diem*. Každá z uvedených položek, které Cedivoda rozvádí a vysvětluje dobře jejich možný přínos, představuje jeden pomyslný stavební kámen pro nově konstituovanou etiku (zde knihy *Kazatel*).

Čtvrtá kapitola je co do názvu totožná s podtitulem práce, tj. *Příspěvek Tylera Atkinsona k teologii práce* (s. 41-50). Zde autor dochází k představení teologie práce Atkinsona, jež se opírá o zužitkování exegeze Bonaventury a Luthera. Toto představení nejprve skicuje dění obecněji s pohledem na postavy, které do daného rozhovoru zasáhly (Janzen a pak zvl. Volf) a pak se posunuje k Atkinsonovu výkladu Kaz 1,4-11 (pohyby stvoření jsou dokladem o neustálé Boží péči o toto stvoření; tj. tématem není monotónnost dění) a 3,1-15 (zde kairós pojímán jako analogie k blížící se epoše Ježíše Krista). Tyto dva texty jsou interpretovány – opět také s pomocí Bonaventury a Luthera – christologicky směrem k etice práce, která „vyzývá člověka, aby přemítal nad slovy stvoření skrze božské Slovo a zároveň neopomínal zkoumat hmotný svět a prostřednictvím práce poznávat, jak funguje, neboť i to je příležitost setkat se s Kristem“ (s. 50). Bakalářská práce končí stručným *Závěrem* (s. 51), kde se rekapituluje přínos Atkinsonovy studie pro lepší vtažení Písma a zde konkrétně pak knihy *Kazatel* do řešení „současných problémů“ (tam.), mezi něž patří i nalezení rovnováhy mezi prací a odpočinkem ve „zdánlivě se opakujícím (kolo)běhu života“ (tam.).

---

¹ K tomu viz např. Čapek, F., *Kazatel: Neklidná kniha pro neklidnou dobu*, Praha: CBS AV ČR/CBS 2016, 69-17 a tamtéž další literatura k danému tématu.

Práce je psána srozumitelně, jazykově čistě (chyb či překlepů je pomálu; viz např. materiál na s. 28 nebo chybějící mezerník na s. 49), analýza hebrejských textů je poučená. Autor dobře představil přínos Atkinsona pro dané téma a k rozhovoru přizval i další badatele. Referenční literatura, se kterou pracuje, je pro bakalářskou práci spíše co do rozsahu nadstandardní. Práci by prospěl po mém soudu nicméně poněkud kritičtější odstup od sledovaného díla, zvláště pak Atkinsonovy exegetické práce, kterou by stálo za to více konfrontovat s úžeji zaměřenými exegetickými studiemi a ty pak traktovat jako existující alternativní pohledy, z nichž nelze podobné pozitivní 'výstupy', zde k tématu teologie práce, vyvozovat. Toto se týká zvláště textů Kaz 1 a 3. Tato výhrada je však pouze drobným doporučením; zvláště kdyby se chtěl autor v budoucnosti i nadále dané tematice věnovat.

Nominační práci považuji celkově za zdařilou a navrhuji ji hodnotit stupněm **B**

V Třebechovicích p/O 6. září 2017

doc. Filip Čapek, Ph.D., ETF UK